

СУП Євген*

кандидат юридичних наук, докторант Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»

61177, вул. Золочівська, 8а, м. Харків, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6912-2157>;

ЗОЗУЛЯ Євгеній

викладач кафедри криміналістики та судової експертології навчально-наукового інституту № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ

61000, просп. Льва Ландау, 27, м. Харків, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1444-0408>

Організація розслідування злочинів проти правосуддя, вчинених професійними учасниками судочинства

Анотація. У статті здійснено комплексне теоретико-прикладне дослідження особливостей організації досудового розслідування злочинів проти правосуддя, учинених професійними учасниками судочинства. Висвітлено криміналістично значущі особливості цієї категорії кримінальних правопорушень, зумовлені спеціальним суб'єктом, інтелектуально-документальним способом учинення, підвищеним рівнем латентності та активною протидією розслідуванню. Узагальнено характерні риси механізму злочинної діяльності та слідової картини, у якій домінують процесуальні документи й цифрові дані, що потребує посиленого аналітичного компонента доказування та логіко-правової перевірки формально правомірних рішень на предмет їх протиправної спрямованості. Обґрунтовано, що планування й організація розслідування в таких провадженнях набувають важливого значення, забезпечуючи керованість процесу доказування, раціональний розподіл ресурсів, дотримання розумних строків і процесуальну стійкість отриманих результатів. У статті розкрито багаторівневу модель організації розслідування, що поєднує загальносистемний, управлінський, методичний і тактичний рівні, визначено їх практичне значення для нейтралізації професійної протидії спеціального суб'єкта. Окреслено роль прокуратури як суб'єкта не лише процесуального керівництва, а й забезпечення легітимності та неупередженості розслідування за наявності ризиків конфлікту інтересів і корпоративної солідарності. Визначено ключові організаційні пріоритети, яких слід дотримуватися під час розслідування: спеціалізації слідчих і формування стабільних слідчих груп; обмеження доступу до матеріалів; посилення інформаційної безпеки; аналітичного супроводу; стандартизації процедур обліку, руху й зберігання матеріалів; ефективної взаємодії з оперативно-технічними та експертними підрозділами; внутрішнього контролю якості й строків.

Ключові слова: кримінальна юстиція; правоохоронний орган; досудове розслідування; сторона обвинувачення; принцип організації.

Історія статті:

Отримано: 16.01.2026

Прийнято: 25.02.2026

Опубліковано: 31.03.2026

Рекомендоване посилання:

Суп Є., Зозуля Є. Організація розслідування злочинів проти правосуддя, вчинених професійними учасниками судочинства. *Наука і правоохорона*. 2026. Вип. 1 (71). С. 194–205. DOI: 10.33270/05267101.20

*Відповідальний автор

Вступ

У сучасних умовах реформування системи правосуддя в Україні, утвердження принципу верховенства права та посилення вимог до професійної доброчесності суб'єктів судочинства особливої актуальності набуває проблема протидії злочинам проти правосуддя, зокрема й учиненим професійними учасниками судового провадження. Йдеться про діяння, які посягають на нормальне функціонування судової влади, підривають авторитет правосуддя та довіру суспільства до судових інституцій, а також створюють реальні загрози забезпеченню права людини й громадянина на справедливий суд. Вказане завдання актуалізує потребу активізації протидії злочинам проти правосуддя, зокрема шляхом удосконалення криміналістичного забезпечення їх досудового розслідування та судового розгляду.

До змісту криміналістичного забезпечення належить проблематика планування та організації розслідування, яка за сутнісним аспектом входить до предмета дослідження криміналістичної тактики. Цим питанням у науковій доктрині криміналістики приділяють пильну увагу вже понад 80 років.

Проблематика організації розслідування кримінальних правопорушень неодноразово ставала предметом наукових досліджень у межах криміналістики та кримінального процесу. Зокрема, концептуальні засади організації та планування розслідування були комплексно проаналізовані в роботах видатних учених. Водночас специфіка організації розслідування злочинів проти правосуддя, вчинених саме професійними учасниками судочинства (прокурорами, адвокатами, іншими суб'єктами, наділеними владними повноваженнями), залишається недостатньо розробленою в науковій літературі.

Натомість організаційні аспекти розслідування таких кримінальних правопорушень: визначення оптимальної моделі взаємодії між органами досудового розслідування, процесуального керівництва, використання спеціальних знань, забезпечення неупередженості й уникнення конфлікту інтересів, – потребують додаткового наукового осмислення. Особливо це стосується ситуацій, коли суб'єкт злочину перебуває в професійному середовищі, тісно пов'язаному з функціонуванням органів правопорядку й суду, що обумовлює підвищені вимоги до об'єктивності, конфіденційності та процесуальної незалежності розслідування.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вироблення науково обґрунтованих підходів до організації розслідування злочинів проти правосуддя, вчинених професійними учасниками судочинства, з урахуванням сучасних викликів, пов'язаних із реформуванням правових засад діяльності органів досудового розслідування, змінами кримінального процесуального законо-

давства та зростанням суспільного запиту на прозорість і підзвітність судової влади в умовах дії правового режиму воєнного стану та в умовах повоєнного відновлення України.

Матеріали та методи

Матеріалами дослідження стали: 1) положення кримінального процесуального законодавства України та суміжних нормативних актів, що регламентують досудове розслідування, підслідність і процесуальне керівництво, порядок проведення слідчих (розшукових) дій, а також вимоги до допустимості й належності доказів; 2) відомчі організаційно-розпорядчі документи, які визначають управлінські й процедурні засади діяльності органів кримінальної юстиції у відповідній сфері (зокрема акти, що регламентують організацію роботи органів прокуратури та Державного бюро розслідувань, порядок обліку, руху й зберігання матеріалів кримінальних проваджень, внутрішній контроль, взаємодію та інформаційну безпеку); 3) наукові праці з криміналістики, кримінального процесу та кримінального права, у яких розкрито проблематику організації та планування розслідування, криміналістичної характеристики злочинів проти правосуддя, а також особливостей діяльності спеціальних суб'єктів; 4) узагальнені криміналістично значущі відомості про типові механізми вчинення відповідних правопорушень (інтелектуально-документальні способи, домінування цифрових і документальних слідів, специфіка протидії), що використовувалися як емпіричне підґрунтя для моделювання організаційних рішень і формування рекомендацій.

Методологічну основу дослідження становить поєднання загальнонаукових, спеціально-юридичних і криміналістичних методів. Формально-юридичний метод застосовано для аналізу нормативних приписів, що визначають процесуальний порядок і межі організаційних рішень під час досудового розслідування, а також для уточнення змісту категорій «організація розслідування», «планування розслідування», «рівні організації розслідування», «спеціальний суб'єкт» та інших суміжних понять. Системно-структурний метод використано для побудови багаторівневої моделі організації розслідування (загально-системний, управлінський, методичний і тактичний рівні), визначення їх функцій і взаємозв'язків, а також для обґрунтування ролі прокуратури, органу досудового розслідування та внутрішнього контролю в забезпеченні законності, об'єктивності й стійкості результатів доказування.

Метод аналізу та синтезу дав змогу виокремити криміналістично значущі ознаки злочинів проти правосуддя, учинених професійними учасниками судочинства (латентність, документально-цифрова слідова картина, маскуваність під формальну законність, активна процесуальна

протидія), систематизувати організаційні ризики й проблемні питання розслідування та узагальнити напрями їх нейтралізації. Логіко-правовий метод застосовано для встановлення причиново-наслідкових зв'язків між формально правомірними процесуальними актами й можливою проти-правною спрямованістю, що є принциповим у провадженнях, де доказування потребує змістовної перевірки рішень, документів і службових процедур.

Порівняльно-правовий метод використано для виявлення недоліків чинного правового регулювання й організаційних процедур, а також для оцінювання можливості використання кращих практик організаційного забезпечення розслідувань у правових системах, близьких за процесуальною моделлю. Евристичні прийоми (узагальнення експертних позицій у науковій літературі, побудова робочих гіпотез, варіативність організаційних сценаріїв) використано для формування практичних рекомендацій, орієнтованих на мінімізацію конфлікту інтересів, витоку інформації та професійної протидії.

Отримані результати ґрунтуються на комплексному опрацюванні нормативної бази, доктринальних положень криміналістики й кримінального процесу, а також на системному узагальненні криміналістично значущих характеристик досліджуваної категорії правопорушень, що забезпечує наукову обґрунтованість запропонованих організаційних підходів і прикладних рекомендацій.

Огляд літератури

У наукових дослідженнях останніх років увагу зосереджено переважно на кримінально-правовій характеристиці злочинів проти правосуддя, питаннях кримінально-правової кваліфікації окремих діянь, проблемах забезпечення незалежності суддів і гарантій адвокатської діяльності. Загально-теоретичні аспекти кримінальної відповідальності за злочини проти правосуддя досліджують М. В. Шепітько (2018), Л. Ю. Тимофєєва (2022).

Щодо кримінальних правопорушень, учинених професійними учасниками судочинства, питання кримінальної відповідальності експертів і перекладачів за злочини проти правосуддя комплексно розкрито в роботі Н. Ю. Алексеєвої (2017), представників органів дізнання й досудового слідства – А. В. Воронцова (2011) та ін. Зосередилися на розкритті проблемних аспектів притягнення до відповідальності за незаконне затримання, привід, домашній арешт, тримання під вартою О. С. Шнипка (2017), В. С. Затолочний (2022) та ін.

На думку вчених, тенденції розвитку кримінального законодавства визначаються глобалізаційними процесами та полягають, зокрема, в еволюції норм про кримінальні правопорушення проти правосуддя. М. В. Шепітько (2020) пояснює це активною імплементацією міжнародно-правових актів, приєднанням до конвенцій і поступовою гармонізацією національного законодавства з

міжнародними стандартами, що зумовлює зближення правових систем держав. Учений пропонує виокремлювати три групи кримінальних правопорушень, зокрема у сферах: здійснення правосуддя; забезпечення здійснення правосуддя; сприяння здійсненню правосуддя. Така систематизація, на його переконання, сприятиме більшій логічності побудови кримінально-правових норм і чіткості їх практичного застосування. Водночас дослідник зауважує, що кримінальні правопорушення проти правосуддя істотно відрізняються між собою за ступенем тяжкості та рівнем суспільної небезпечності. З огляду на це, поділ їх на злочини та кримінальні проступки має не лише класифікаційне, а й процесуальне значення, оскільки має впливати на особливості притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності та характер процесуальних процедур у відповідних провадженнях (Shepitko, 2020).

Питання розслідування кримінальних правопорушень проти правосуддя, їх криміналістичної характеристики та класифікації, механізму злочинної діяльності тощо піддано аналізу у роботах С. О. Книженко (2017), М. В. Борусовського (2021), Ю. В. Христової (2022), В. В. Гриценка (2024), В. О. Гусєвої та К. А. .

Наявні праці, у яких аналізується криміналістична характеристика окремих злочинів проти правосуддя або механізм злочинної діяльності, хоча й становлять важливу теоретичну основу, проте не формують цілісної концепції організації розслідування саме тих кримінальних правопорушень, що вчиняються професійними учасниками судочинства. Фрагментарність підходів виявляється у відсутності розробленої системи типових слідчих ситуацій, алгоритмів нейтралізації протидії, моделі розподілу функцій у складі слідчої групи, критеріїв оптимізації планування та управління розслідуванням у таких провадженнях.

Крім того, з огляду на тенденції розвитку кримінального законодавства під впливом глобалізаційних процесів та імплементації міжнародно-правових стандартів, розширення кола складу злочинів проти правосуддя та диференціація їх на злочини й кримінальні проступки об'єктивно зумовлюють необхідність перегляду й адаптації підходів до організації їх розслідування. Однак у сучасній українській доктрині відсутні комплексні дослідження, присвячені саме криміналістичним засадам організації досудового розслідування в цій специфічній категорії проваджень.

Отже, справедливим є твердження про наявність наукової прогалини у сфері криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень проти правосуддя, учинених професійними учасниками судочинства. Саме ця обставина зумовлює необхідність формування теоретично обґрунтованої моделі організації та планування розслідування зазначених правопорушень, що враховувала б їх спеціальний суб'єктний склад, інтелектуально-документальний механізм учинення та підвищений рівень протидії слідству.

Результати й обговорення

Кримінальні правопорушення, учинені професійними учасниками судочинства, становлять окрему групу злочинів проти правосуддя, що характеризуються спеціальним суб'єктом і безпосереднім посяганням на нормальне функціонування механізму реалізації функції правоохорони та здійснення правосуддя загалом. До цієї групи належать діяння, пов'язані зі зловживанням процесуальними повноваженнями; постановленням завідомо незаконних рішень (про затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою, притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності тощо); примушуванням до надання показань; порушенням права на захист; незаконним втручанням в автоматизовані системи судочинства; розголошенням даних досудового розслідування й оперативнорозшукової діяльності; втручанням у діяльність органів судової влади, захисника або представника особи тощо. Їх об'єднує спільна криміналістично значуща ознака – вчинення злочину особою, яка наділена владними або процесуальними повноваженнями у сфері правосуддя та використовує ці повноваження як інструмент протиправної діяльності.

На підставі дослідження криміналістичної характеристики зазначених правопорушень можна узагальнити, що обстановка їх вчинення зазвичай пов'язана зі службовою діяльністю суб'єкта злочину та відбувається у межах офіційного процесуального провадження. Вчені слушно звертають увагу, що відповідні діяння переважно характеризуються підвищеним рівнем латентності та спрямованістю на отримання неправомірної вигоди, незаконне збагачення або інші корисливі цілі. Крім того, для них типовою є складність виявлення та належного доказового документування, що зумовлено використанням формально правомірних процедур, складних організаційних схем. Характерною ознакою також є активна поведінка суб'єктів щодо приховування слідів злочину, знищення або фальсифікації доказів, створення альтернативних версій подій тощо. Також учені зазначають активну протидію слідчим органам, що може виявлятися в процесуальному тиску, ініціюванні численних скарг, оскарженні рішень, спробах дискредитації або в перешкоджанні проведенню слідчих (розшукових) дій (Мукутиук, 2024, р. 137-137).

Місцем реалізації злочинного умислу стають службові приміщення органів досудового розслідування, судів, прокуратури, а також інформаційні системи (зокрема електронні реєстри та автоматизовані системи документообігу). Час вчинення часто корелює з робочим часом суб'єктів злочину, упродовж якого приймаються ключові процесуальні рішення – повідомлення особі про підозру, обрання запобіжного заходу, ухвалення судового рішення, виконання процесуальних дій тощо. Водночас зовнішня форма дій здебільшого

зберігає ознаки формальної законності, що ускладнює виявлення протиправності.

Спосіб учинення має інтелектуально-організаційний характер і ґрунтується на використанні наданих законом повноважень усупереч їх призначенню. Типовими виявами є складання завідомо неправдивих або юридично необґрунтованих процесуальних документів, прийняття незаконних рішень, фальсифікація та фабрикація доказів, документів тощо, безпідставне застосування заходів процесуального примусу, а також умисне невиконання обов'язків, спрямоване на досягнення неправомірного результату. Характерною ознакою є маскуваність протиправної діяльності під процесуально правомірну, що потребує змістовного аналізу кожного документа та рішення, а не лише формальної перевірки їх відповідності закону.

Сліди таких правопорушень переважно відображаються у документах, фіксуються у постановах, ухвалах, протоколах, журналах реєстрації, електронних лог-файлах, даних автоматизованих систем, службовому листуванні. Нерідко саме процесуальні документи стають одночасно й інструментом, і матеріальним носієм злочинної діяльності. Особливістю є те, що частина слідів створюється самим суб'єктом злочину в межах його службових повноважень, що обумовлює необхідність глибокого криміналістичного та логіко-правового аналізу їх змісту, зіставлення з фактичними обставинами й іншими джерелами доказової інформації.

Зазвичай суб'єкта злочину характеризує спеціальний суб'єкт із високим рівнем юридичної обізнаності, професійним досвідом і розумінням механізмів доказування. Такі особи здатні прогнозувати правові наслідки своїх дій, використовувати прогалини законодавства, маніпулювати процесуальними нормами й активно протидіяти розслідуванню (Sup, 2025). Наявність службових зв'язків, доступу до інформаційних ресурсів, службової документації та можливість чинити вплив на учасників процесу підвищує латентність цих кримінальних правопорушень та ускладнює доказування суб'єктивної сторони, зокрема прямого умислу.

Слід зазначити, що розслідування досліджуваної групи правопорушень здійснюється представниками Державного бюро розслідувань (далі – ДБР). Тому поділяємо думку вчених, які вказують, що характерними особливостями суб'єктного складу кримінальних проваджень, котрі перебувають у підслідності слідчих ДБР, є такі обставини:

1. Вони нерідко наділені владними повноваженнями та мають значний вплив у правоохоронному або управлінському середовищі, що потенційно створює додаткові ризики впливу на перебіг досудового розслідування.

2. Професійні та неформальні зв'язки з іншими впливовими посадовими особами,

зокрема у середовищі політичних діячів, суддів, прокурорів, працівників правоохоронних органів, представників медіа, а в окремих випадках – і кримінального середовища.

3. Наявність достатніх фінансових ресурсів, що дає змогу залучати кваліфікованих захисників, експертів, консультантів та інших осіб, здатних активно впливати на процес доказування в межах закону або з використанням формально допустимих процесуальних механізмів.

4. Високий рівень юридичної обізнаності, що зумовлює їхню здатність до активного правового самозахисту, використання складних процесуальних стратегій і тактик.

5. Наявність доступу до зброї, спеціальних технічних засобів або інформаційних ресурсів, що потенційно дає можливість обходити або нейтралізувати заходи забезпечення збереження таємниці досудового розслідування (Mykytiuk, 2024, p. 137-138).

До знарядь і засобів, які використовуються злочинцем, належать: процесуальні інструменти, електронні ключі доступу, офіційні бланки, печатки, інформаційні ресурси та можливості впливу на інших учасників процесу. У цьому контексті інструментом злочину стає не матеріальний предмет у традиційному розумінні, а владна компетенція та процесуальний статус особи.

Особливістю потерпілої сторони є те, що нею можуть бути як конкретні учасники кримінального провадження (підозрювані, обвинувачені, свідки), так і держава в особі суспільства, інтереси якого полягають у забезпеченні законності та справедливості правосуддя. Часто потерпілі перебувають у процесуальній залежності від суб'єкта злочину, що зумовлює їхню пасивність або неможливість своєчасного реагування на протиправні дії.

Узагальнюючи, можна констатувати, що кримінальні правопорушення, учинені професійними учасниками судочинства, характеризуються підвищеним рівнем латентності, складністю доказування, інтелектуально-документальним способом реалізації та активною протидією розслідуванню. Їх криміналістична характеристика обумовлює необхідність спеціалізованого підходу до організації та планування розслідування, посиленого аналітичного компонента, ретельного документального аналізу й використання сучасних інформаційно-технічних засобів фіксації та перевірки доказової інформації.

Окреслені обставини засвідчують, що розслідування цієї категорії кримінальних правопорушень є складним, багаторівневим і ресурсомістким інтелектуально-пізнавальним процесом. Його складність зумовлена не лише обсягом процесуальних заходів, що проводяться, а й необхідністю встановлення прихованих причинно-наслідкових зв'язків між формально правомірними процесуальними рішеннями та їх протиправною спрямованістю. У таких провадженнях доказування виходить за межі

фіксації очевидних фактів і передбачає глибокий змістовний аналіз службових документів, реконструкцію внутрішньої логіки прийняття процесуальних рішень, перевірку відповідності дій суб'єкта вимогам закону та професійним стандартам. Додатковим ускладнюючим чинником стає активна протидія, яка може реалізовуватися як у процесуальній, так і в інформаційній площині, відбуватися як у законній, так і незаконній формі, що вимагає від органів досудового розслідування високого рівня координації та аналітичної підготовки.

За таких умов планування й організація розслідування набувають не допоміжного, а системотворчого значення. Саме вони забезпечують перехід від фрагментарного реагування на окремі факти до цілісної моделі доказування, побудованої на чітко визначених цілях, пріоритетах і послідовності дій. Дотримання принципів раціонального планування та належна організація досудового розслідування гарантують впорядкованість, послідовність і керованість процесу доказування, своєчасне визначення ключових напрямів роботи, логічне формулювання й перевірку слідчих версій, а також мінімізують ризики безсистемності та необґрунтованості процесуальних рішень.

Отже, у провадженнях щодо злочинів, учинених професійними учасниками судочинства, ефективність розслідування безпосередньо залежить від здатності слідчого забезпечити стратегічну узгодженість дій, раціональний розподіл ресурсів і постійний аналітичний контроль за перебігом доказування.

Крім того, планування безпосередньо пов'язане з реалізацією засади розумності строків. Попереднє визначення обсягу процесуальних дій, які необхідно провести, встановлення контрольних строків їх виконання та систематичний моніторинг результатів сприяють недопущенню затягування строків кримінального провадження, своєчасному прийняттю процесуальних рішень. Це гарантує дотримання прав всіх учасників кримінального провадження, зменшує ризик процесуальних порушень і підвищує якість судового контролю. Водночас організація розслідування забезпечує раціональний розподіл сил і засобів. Визначення виконавців, розмежування функцій між членами слідчої групи, оптимальне використання аналітичних і технічних технологій, можливостей судово-експертного забезпечення надають можливість уникнути дублювання дій, перевантаження окремих суб'єктів і неефективного використання сил і засобів. У результаті досягається баланс між інтенсивністю слідчої діяльності та її результативністю, що особливо важливо в складних і багатоепізодних кримінальних провадженнях.

Отже, планування та організація не лише створюють передумови для досягнення завдань кримінального провадження, а й стають інструментами підвищення якості, оперативності та законності досудового розслідування.

Організація розслідування, відповідно до позиції вчених, має здійснюватися із застосуванням стратегічних засобів і методів. В. Д. Берназ (2012) слушно зауважує, що ефективність кримінальної процесуальної діяльності значною мірою залежить від здатності суб'єктів кримінального процесу мислити стратегічно, прогнозувати розвиток слідчої ситуації та вибудовувати довгострокову модель доказування. У цьому контексті складність пізнання механізму вчиненого злочину має корелювати з рівнем професійної підготовки слідчого, який здійснює розслідування, що зумовлює потребу диференціації кадрових ресурсів залежно від категорії та складності кримінального провадження.

Досліджуючи роль і зміст рівнів організації розслідування злочинів у системі стратегії досудового слідства, В. Д. Берназ (2012), спираючись на наукові напрацювання своїх попередників, виокремлює чотири взаємопов'язані рівні.

1. Вищий (загальносистемний) рівень охоплює розслідування як специфічний вид діяльності органів досудового розслідування різних відомств. На цьому рівні йдеться про формування загальних засад, принципів і напрямів організації слідчої діяльності в державі.

2. Управлінський – розкриває сутність і значення управління досудовим слідством і дізнанням як ключової функції слідчого апарату та підрозділів органів дізнання. Тут акцент робиться на організаційно-адміністративних механізмах, розподілі повноважень, контролі, координації та ресурсному забезпеченні.

3. Рівень криміналістичної методики пов'язаний з організацією розслідування конкретного кримінального правопорушення. Ідеться про побудову моделі розслідування з урахуванням криміналістичної характеристики відповідного виду злочину, визначення типових слідчих ситуацій, формування версій і планування їх перевірки.

4. Тактичний рівень стосується організації проведення окремих слідчих (розшукових) дій чи організаційно-технічних заходів у межах конкретного акту розслідування. На цьому рівні реалізуються конкретні тактичні прийоми, способи фіксації та отримання доказової інформації (Bernaz, 2012).

Загальносистемний рівень закріплено в національних стратегіях, стратегіях розвитку окремих державних інституцій, інших програмних документах. Якщо розкривати цей аспект на прикладі ДБР, слід звернутися до Стратегічної програми діяльності Державного бюро розслідувань на 2022–2026 рр. На цей період були заплановані вдосконалення організаційно-правових засад діяльності, оптимізація структури територіальних управлінь, раціональний розподіл ресурсів, забезпечення належної реалізації повноважень. Реалізація окреслених напрямів передбачалася шляхом збільшення граничної

чисельності працівників, утворення відокремлених підрозділів у кожній області, створення оперативно-технічних підрозділів, введення посад криміналістів, формування спецпідрозділів фізичного захисту, створення спеціалізованих підрозділів з розслідування катувань. Також текстуальний аналіз цієї програми дає змогу визначити стратегічні напрями діяльності ДБР, серед яких: протидія катуванням та організованій злочинності, боротьба з корупцією, розслідування злочинів високопосадовців, військових злочинів¹.

В аспекті окреслення перспектив розроблення й удосконалення праксеологічних засад розслідування злочинів проти правосуддя вважаємо доречним зупинитися на трьох інших рівнях, адже саме вони пов'язані з практичною діяльністю щодо пізнання події кримінального правопорушення.

Управлінський аспект організації розслідування кримінальних правопорушень проти правосуддя, учинений професійними учасниками судочинства, пов'язаний з роллю прокуратури та керівників слідчих, яким доручено здійснення досудового розслідування в конкретному кримінальному провадженні.

Окремі аспекти протидії органами прокуратури різним категоріям злочинів визначено наказом Офісу Генерального прокурора України від 29 грудня 2021 р. № 400 «Про організацію діяльності прокурорів з протидії порушенням прав людини у правоохоронній та пенітенціарній сферах». Передусім цим документом окреслено систему суб'єктів організації діяльності із визначенням повноважень Генерального прокурора, його заступників, керівників обласних, окружних і спеціалізованих прокуратур. Отже, закладається вертикальна модель управління з розмежуванням компетенції та підпорядкованості. Також цим документом визначено засади пріоритетизації в реагуванні на окремі делікти. Так, серед важливих напрямів роботи визначено: реагування на смерті, катування, незаконні затримання, порушення умов тримання тощо, що має значення для стратегічного планування і розподілу ресурсів. У наказі деталізовано особливості функціонального розподілу завдань, зокрема: 1) організацію процесуальних керівництва у визначених категоріях кримінальних правопорушень; 2) участь у судових провадженнях; 3) здійснення нагляду за дотриманням законів у місцях несвободи; 4) контроль за оперативно-розшуковою діяльністю відповідних органів. Окремо деталізовано територіальну та інституційну компетенцію різних рівнів прокуратур, що є класичним виявом організаційного розмежування повноважень залежно від рівня управління та підпорядкованості об'єктів нагляду. Також наказ регламентує механізми внутрішнього конт-

¹ Стратегічна програма діяльності 2022–2026. URL: <https://dbr.gov.ua/assets/files/diyalnist/strategichna-programa.pdf>

ролю та координації, передбачаючи: 1) обов'язок прокуратур вищого рівня надавати методичну допомогу нижчим; 2) порядок передачі матеріалів за належністю; 3) систему звітності та інформування; 4) критерії оцінювання ефективності діяльності¹. Загалом наказ формує багаторівневу модель організації прокурорської діяльності, яка охоплює стратегічне визначення напрямів роботи, управлінське розмежування повноважень, процедурну деталізацію перевірок, систему звітності та контроль результативності. У методологічному вимірі цей документ демонструє, що організація діяльності прокуратури розглядається як поєднання планування, координації, нагляду, контролю, внутрішнього управління та забезпечення гарантій прав людини.

У наказі Офісу Генерального прокурора від 21 серпня 2020 р. № 389 «Про організацію діяльності прокурорів щодо представництва інтересів держави в суді» також визначено особливості організаційного забезпечення представницької функції прокуратури, що охоплює стратегічний, управлінський та процедурно-процесуальний виміри. Передусім документ визначає чітку ієрархію суб'єктів організації діяльності. Обов'язок забезпечення організації представництва покладено на керівників усіх рівнів – від Генерального прокурора до керівників окружних прокуратур. У такий спосіб закріплюється вертикальна модель управління з чітким розподілом відповідальності та механізмом підконтрольності нижчого рівня вищому.

Важливим організаційним аспектом є регламентація процедури встановлення підстав для представництва. Наказ деталізує: джерела отримання інформації про можливе порушення інтересів держави; порядок направлення запитів; вимоги до змісту запитів; строки прийняття рішення про застосування або незастосування представницьких повноважень; обов'язок інформування прокуратури вищого рівня. Це засвідчує інституціалізацію попереднього аналітичного етапу як обов'язкового елемента організації діяльності. Окремо врегульовано внутрішній контроль та погоджувальні процедури, зокрема обов'язкове спрямування матеріалів до прокуратури вищого рівня, погодження проєктів процесуальних документів, складання мотивованих висновків про відсутність підстав для оскарження, контроль строків апеляційного та касаційного оскаржень. Отже, організація діяльності будується на принципах централізованого контролю, запобігання формалізму та забезпечення єдності практики. Суттєве значення має регламентація розподілу компетенції залежно від інстанції суду й характеру провадження. Положеннями наказу визначено:

¹ Про організацію діяльності прокурорів з протидії порушенням прав людини у правоохоронній та пенітенціарній сферах : наказ Офісу Генерального прокурора України від 29 груд. 2021 р. № 400. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0400905-21>

хто подає апеляційні та касаційні скарги; хто забезпечує участь у судах різних інстанцій; порядок взаємодії між прокуратурами різних регіонів; особливості представництва у Верховному Суді². Загалом документ формує комплексну модель організації представницької діяльності, яка базується на: чіткій ієрархії управління; процедурній деталізації кожного етапу; централізованому контролю; регламентації строків та форм процесуальних дій; цифровому обліку та звітності; орієнтації на кінцевий результат – реальний захист інтересів держави. З позиції теорії організації цей наказ демонструє поєднання системного, процесного та контроль-ного підходів до побудови діяльності прокуратури у сфері представництва інтересів держави в суді.

Викладене дає змогу констатувати, що в справах щодо злочинів проти правосуддя, учинених професійними учасниками судочинства, прокуратура виконує не лише функцію процесуального керівництва, а й забезпечує легітимність і законність усієї процедури розслідування. З огляду на можливу корпоративну солідарність у межах правничої спільноти, суспільний резонанс і ризики упередженості, прокурор має визначати загальну стратегію доказування, здійснювати контроль за дотриманням прав людини, оперативно реагувати на порушення та запобігати можливим зловживанням. У випадках, коли суб'єктом злочину є особа з системи правосуддя, особливої актуальності набувають питання процесуального дистанціювання, уникнення конфлікту підпорядкованості та забезпечення об'єктивності прийнятих рішень. На цьому рівні організація розслідування спрямована не лише на досягнення результату, а й на формування суспільної довіри до нього.

Щодо особливостей організації діяльності на управлінському рівні в межах самого ДБР, то окремі з цих аспектів визначено в Законі України «Про Державне бюро розслідувань», наказі «Про організацію роботи Державного бюро розслідувань у галузі міжнародного співробітництва» від 29 березня 2021 р. № 193, спільному наказі Офісу Генерального прокурора, ДБР та Міністерства юстиції України від 21 грудня 2023 р. № 333/628/4354/5, Інструкції з організації обліку, руху та зберігання кримінальних проваджень в органах досудового розслідування Державного бюро розслідувань, затвердженій наказом ДБР № 56 від 5 лютого 2024 р. тощо. Узагальнення положень проаналізованих нормативних актів дає змогу виокремити цілісну систему організаційних

² Про організацію діяльності прокурорів щодо представництва інтересів держави в суді : наказ Офісу Генерального прокурора від 21 серп. 2020 р. № 389. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0389905-20?lang=uk#Text>

засад діяльності слідчих ДБР щодо розслідування кримінальних правопорушень¹.

Передусім у цих документах простежується принцип ієрархічності управління. Організація розслідування вибудовується на чіткому розмежуванні повноважень між директором ДБР, керівниками територіальних управлінь, керівниками слідчих підрозділів і безпосередньо слідчими. Визначається порядок створення слідчих груп, розподілу кримінальних проваджень, погодження управлінських рішень, контролю за строками та якістю розслідування. Така модель забезпечує керованість і передбачуваність функціонування органу.

Низка положень стосується регламентації внутрішньоорганізаційних процедур розслідування. Йдеться про порядок приймання-передавання матеріалів, ведення обліку, оформлення процесуальних документів, зберігання матеріалів, інвентаризацію, архівування. Наявність формалізованих процедур свідчить про орієнтацію на стандартизацію діяльності та мінімізацію організаційних ризиків (втрата матеріалів, порушення режиму таємності, неналежне оформлення доказів).

Важливою засадою є персоналізація відповідальності слідчого в поєднанні з управлінським контролем. Слідчий відповідає за повноту, законність і належне документування процесуальних дій, збереження матеріалів, дотримання строків. Водночас керівник органу та відповідні структурні підрозділи здійснюють організаційний і процесуальний контроль, аналізують стан розслідувань, координують діяльність слідчих, забезпечують методичну допомогу. Окремо слід виокремити принцип спеціалізації та функціонального розподілу. У документах передбачено створення спеціалізованих підрозділів (з розслідування катувань, військових злочинів, корупційних

кримінальних правопорушень тощо), оперативно-технічних підрозділів, підрозділів внутрішнього контролю, міжнародного співробітництва.

Значне місце посідає забезпечення інформаційної безпеки та збереження доказової інформації. Документи регламентують порядок роботи з електронними копіями матеріалів, доступ до них, обіг речових доказів, режим зберігання матеріалів, проведення інвентаризацій. Це безпосередньо пов'язано з допустимістю доказів та процесуальною надійністю результатів розслідування.

Важливою організаційною засадою є координація та взаємодія з іншими суб'єктами кримінального провадження, передусім із прокуратурою як органом процесуального керівництва, а також із судами, іншими правоохоронними органами, міжнародними інституціями. Згадані документи визначають алгоритми виконання доручень, порядок міжнародного співробітництва, обмін інформацією, реагування на запити та звернення тощо.

Окремий вимір становить система внутрішнього контролю та оцінювання ефективності діяльності. Передбачено механізми перевірок, аналізу стану розслідувань, інформування керівництва, реагування на порушення, що формує управлінсько-контрольний компонент організації. У стратегічному аспекті нормативні акти ДБР закріплюють орієнтацію на вдосконалення організаційно-правових засад, оптимізацію структури, ресурсне забезпечення та розвиток кадрового потенціалу. Це свідчить про поєднання оперативно-практичної організації розслідування з довгостроковим інституційним плануванням.

На рівні організації безпосередньої практичної діяльності в межах конкретного кримінального провадження важливим є забезпечення дотримання процесуальної форми. Професійні учасники судочинства, які є потенційними суб'єктами злочину, зазвичай добре обізнані з вимогами допустимості доказів, порядком проведення слідчих (розшукових) дій, підставами для оскарження процесуальних рішень і механізмами реалізації права на захист. За таких умов організація слідчих (розшукових) дій має передбачати не лише їх тактичну доцільність, а й максимальну процесуальну стійкість отриманих результатів. Особливого значення набуває попереднє моделювання слідчих ситуацій, продумування альтернативних варіантів розвитку подій, чітке документування кожного етапу процесуальної діяльності, забезпечення належної фіксації доказової інформації та дотримання гарантій прав учасників провадження. Більшість таких злочинів реалізуються через ухвалення процесуальних рішень, складання документів, надання висновків або вчинення інших формально правомірних дій, тому організація розслідування значною мірою трансформується в складну аналітичну роботу з виявлення логічних, змістовних і причиново-наслідкових суперечностей у документах і

¹ Про затвердження Інструкції з організації обліку, руху та зберігання кримінальних проваджень в органах досудового розслідування Державного бюро розслідувань : наказ Державного бюро розслідувань від 5 лют. 2024 р. № 56. URL: <https://dbr.gov.ua/assets/files/zvit/instrukciya-n-56.pdf>; Про організацію діяльності прокурорів з протидії порушенням прав людини у правоохоронній та пенітенціарній сферах : наказ Офісу Генерального прокурора від 29 груд. 2021 р. № 400. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0400905-21#Text>; Про організацію діяльності прокурорів щодо представництва інтересів держави в суді : наказ Офісу Генерального прокурора від 21 серп. 2020 р. № 389. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0389905-20?lang=uk#Text>; Про затвердження Порядку взаємодії між органами прокуратури, Державним бюро розслідувань та органами і установами виконання покарань під час здійснення досудового розслідування та забезпечення прав осіб, які тримаються під вартою : наказ Офісу Генерального прокурора, Державного бюро розслідувань, Міністерства юстиції України від 21 груд. 2023 р. № 333/628/4354/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0333905-23#Text>

процесуальних актах. Отже, тактичний рівень організації спрямований на нейтралізацію інтелектуальної та професійної переваги спеціального суб'єкта.

Інституційно-управлінський вимір організації, пов'язаний із діяльністю правоохоронного органу, уповноваженого здійснювати розслідування, зокрема ДБР, також набуває специфічних рис. Проведення цієї категорії характеризується підвищеною складністю, суспільною чутливістю та ризиками зовнішнього впливу. Це зумовлює необхідність спеціалізації слідчих, формування стабільних слідчих груп, забезпечення аналітичного супроводу, обмеження доступу до матеріалів провадження та впровадження додаткових механізмів внутрішнього контролю. Важливим стає не лише формальний розподіл повноважень, а й створення умов для інституційної незалежності розслідування, мінімізації конфлікту інтересів і запобігання витоку інформації. Організація на цьому рівні охоплює питання кадрового добору, ресурсного забезпечення, технічної оснащеності, інформаційної безпеки та координації з іншими органами. Саме тут закладаються передумови для якісної реалізації тактичних рішень у конкретних кримінальних провадженнях.

Отже, у провадженнях щодо злочинів проти правосуддя, учинених професійними учасниками судочинства, організація розслідування постає як багатовимірною системою, у межах якої поєднуються тактична впорядкованість конкретних дій, інституційна спроможність органу розслідування та процесуальний контроль з боку прокуратури. Саме узгоджене функціонування цих рівнів надає можливість забезпечити ефективність, законність і стійкість результатів доказування в умовах підвищеної складності та професійної протидії.

Щодо організаційної діяльності в аспекті проведення слідчих (розшукових) дій, то їх ефективність суттєво знижується за відсутності організаційного впливу на перебіг події, адже він забезпечує швидкість, повноту та неупередженість розслідування відповідно до вимог кримінального процесуального закону. Організація в цьому випадку розглядається не формально, а як необхідна умова досягнення цілей доказування в умовах дефіциту інформації, часу та за наявності можливої протидії.

Водночас поділяємо підхід, що кожна дія (допит, обшук, очна ставка тощо) потребує автономного організаційного конструювання з урахуванням її цілей, предмета доказування та конкретної слідчої ситуації.

Організація проведення слідчих (розшукових) дій визнається ситуаційно зумовленою. Відправним пунктом стає слідча ситуація, в якій проводиться слідча (розшукова) дія, адже вона окреслює низку значущих чинників і завдання, що підлягають реалізації. Тому організація не є статичною – вона адаптується до зміни слідчої ситуації, передбачає механізм коригування плану залежно від отриманої інформації.

Серед організаційних особливостей також можна виокремити:

- орієнтацію на попередню інформаційну базу як підґрунтя для побудови плану;
- необхідність чіткого визначення проміжних і кінцевих завдань;
- встановлення послідовності дій та контролю їх виконання;
- урахування можливих моделей поведінки учасників (зокрема протидії);
- поєднання індивідуального творчого підходу слідчого з використанням типових програм.

На нашу думку, організації потребують не лише слідчі (розшукові) дії, а й будь-які заходи, що здійснюються в межах досудового розслідування, адже навіть під час ознайомлення з матеріалами кримінального провадження має проводитися ціла низка дій, порядок реалізації яких узгоджують із стороною кримінального провадження з підготовкою всіх речових доказів і фіксацією у протоколі тощо. Будь-який захід має бути належно організований, а отже, поєднувати пізнавальний (планування), управлінський (координація та контроль), ситуаційний (адаптацію до конкретних умов) та алгоритмічно-програмний (використання типових моделей) компоненти. Такий підхід надає можливість забезпечити системність, керованість і передбачуваність слідчої діяльності без втрати її пізнавально-творчого характеру.

Висновки

Злочини проти правосуддя, учинені професійними учасниками судочинства, утворюють окрему криміналістично значущу групу правопорушень зі спеціальним суб'єктом (особою, наділеною процесуальними/владними повноваженнями), який використовує свій статус і компетенцію як інструмент протиправної діяльності. Їх суспільна небезпека полягає в підриві легітимності судової влади, довіри до інституцій та створенні ризиків порушення права на справедливий суд. Криміналістична характеристика цієї групи правопорушень вказує на те, що здебільшого їх учинення пов'язане з реалізацією інтелектуальних операцій, супроводжується підробленням офіційних документів, характеризується підвищеною латентністю, активним маскуванню протиправності під «формальну законність» та підвищеним рівнем протидії розслідуванню (процесуальний тиск, скарги, оскарження рішень, спроби дискредитації, перешкоджання слідчим діям). Тому «класичні» підходи до розслідування потребують адаптації до ситуацій професійної протидії та ризиків конфлікту інтересів.

Планування та організація розслідування в цих категоріях проваджень мають системотворче значення: вони забезпечують перехід від фрагментарного реагування до цілісної моделі доказування, керованість процесу, раціональний розподіл ресурсів, дотримання розумних строків і

процесуальну стійкість результатів. Організація має охоплювати не лише слідчі (розшукові) дії, а й будь-які заходи в межах досудового розслідування, зокрема з ознайомленням сторін із матеріалами, режимом доступу, зберіганням та обліком матеріалів тощо.

Організацію розслідування слід розкривати через багаторівневу модель, що охоплює: 1) загальносистемний рівень (стратегії та інституційні політики); 2) управлінський (координація, контроль, ресурсне забезпечення, розподіл повноважень); 3) рівень криміналістичної методики (версії, типові ситуації, програми розслідування); 4) тактичний рівень (організація конкретних дій і технічних заходів). Узгодженість цих рівнів є умовою законності, ефективності та доказової надійності.

З урахуванням підслідності цієї категорії проваджень для ДБР, ключовими організаційними пріоритетами є: спеціалізація слідчих і формування стабільних слідчих груп; обмеження доступу до матеріалів і посилення інформаційної безпеки; аналітичний супровід; належна взаємодія з оперативно-технічними й експертними підрозділами; внутрішній контроль якості та строків; стандартизовані процедури обліку, руху та зберігання матеріалів, що безпосередньо впливають на допустимість доказів.

Роль прокуратури в організації таких розслідувань виходить за межі «звичайного» процесуального керівництва й охоплює забезпе-

чення легітимності та суспільної довіри до результатів: визначення стратегії доказування, контроль за дотриманням прав людини, запобігання упередженості, процесуальне «дистанціювання» у разі ризику корпоративної солідарності або конфлікту підпорядкованості.

Практична оптимізація організації розслідування має будуватися на: ситуаційно зумовленому плануванні; попередньому моделюванні слідчих ситуацій і поведінкових сценаріїв учасників; поєднанні творчого підходу з використанням типових програм; ретельному логіко-правовому аналізу процесуальних документів; ранньому забезпеченні збереження цифрових слідів (дані реєстрів, логування доступів, електронні ключі, електронний документообіг); своєчасному залученні спеціальних знань та експертиз.

Отже, ефективність протидії злочинам проти правосуддя, вчиненим професійними учасниками судочинства, безпосередньо зумовлюється інституційною незалежністю та керованістю розслідування, його аналітичною спроможністю, процесуальною «стійкістю» отриманих доказів і здатністю нейтралізувати професійну протидію. Подальші наукові розробки доцільно спрямувати на формування системи типових слідчих ситуацій, алгоритмів нейтралізації протидії, критеріїв оптимізації планування та моделей розподілу функцій у слідчих групах для цієї специфічної категорії проваджень.

References

- [1] Aliksieieva, N.Yu. (2017). Criminal responsibility for crimes against justice, committed by witnesses, experts, interpreters or in respect of them. *Candidate's thesis*. Kyiv. Retrieved from <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3501>
- [2] Bernaz, V.D. (2012). Even organizations investigation of crimes in strategy of per-trial investigation. *Scientific Bulletin of the International Humanities University. Series "Jurisprudence"*, 3, 136-140. Retrieved from <https://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc3/24.pdf>
- [3] Borusovskiy, M.V. (2021). Fundamentals of investigation technique of abuse of power or official position judges during justice execution. *Candidate's thesis*. Lviv. Retrieved from https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3734/1/boruusovskiy_d.pdf
- [4] Hrytsenko, V.V. (2024). Forensic classification of criminal offenses against justice. *Bulletin of the Criminological Association of Ukraine*, 33(3), 256-266. DOI: 10.32631/vca.2024.3.22
- [5] Husieva, V.O., & Romanauskas, K.A. (2025). Mechanism of committing crimes in the field of professional legal assistance. *Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs*, 110(3), 131-140. DOI: 10.32631/v.2025.03.11
- [6] Khrystova, Yu. (2022). Criminal law counteraction to criminal offenses against justice: Modern challenges. *Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, 2(121), 328-332. DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-333-341
- [7] Knyzhenko, S.O. (2017). Investigation of crimes committed by law enforcement officials through violation of the procedure for administering or ensuring justice. *Scientific Bulletin of the International Humanities University*, 30(2), 94-97. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnUvs_2015_2_13
- [8] Mykytiuk, S. V. (2024). Procedural activity of the investigator of the State Bureau of Investigation in criminal proceedings. *Doctor's thesis*. Chernihiv. Retrieved from <https://dspace.pau.edu.ua/handle/123456789/903>
- [9] Romanauskas, K.A. (2024). *Fundamentals of methods for investigating knowingly false testimony by a witness and a victim*. V.O. Husieva (Eds.). Kharkiv.

- [10] Shepitko, M.V. (2018). Theoretical and methodological foundations for forming a system of counteraction to crimes in the field of justice. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kharkiv. Retrieved from <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/15385>
- [11] Shepitko, M.V. (2020). Criminal legislation trends in Ukraine (evidence from crimes against justice). *Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 27(2), 174-189. DOI: 10.37635/jnalsu.27(2).2020.131-141
- [12] Shnytko, O.S. (2017). Criminal law study of the crime of knowingly unlawful detention, apprehension, house arrest or custody (Art. 371 of the Criminal Code of Ukraine). *Candidate's thesis*. Kyiv. Retrieved from <https://uacademic.info/ua/document/0418U003203>
- [13] Sup, Ye.Yu. (2025). Forensic characteristics of criminal offences against justice committed by professional participants in legal proceedings. *Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs*, 108(1), 1, 365-375. DOI: 10.32631/v.2025.1.30.
- [14] Timofieieva, L.Yu. (2022). Criminal offenses against justice and practice European Court of Human Right. *Law and Public Administration*, 2, 141-146. DOI: 10.32840/pdu.2022.2.19
- [15] Vorontsov, A.V. (2011). Criminal liability for crimes against justice committed by officials of inquiry and pre-trial investigation bodies. *Candidate's thesis*. Odesa.
- [16] Zatulochnyi, V.S. (2022). Criminal Liability for Apprehension, Detention, House Arrest and Remand Known to Be Illegal. *Candidate's thesis*. Lviv. Retrieved from <https://lpnu.ua/sites/default/files/2022/dissertation/20826/diszatulochnyiys.pdf>

Список використаних джерел

- [1] Алексеева Н. Ю. Кримінальна відповідальність за злочини проти правосуддя, що вчиняються свідками, експертами, перекладачами або щодо них : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2017. 223 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3501>
- [2] Берназ В. Д. Рівні організації розслідування злочинів в стратегії досудового слідства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2012. № 3. С. 136–140. URL: <https://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc3/24.pdf>
- [3] Борусовський М. В. Основи методики розслідування зловживання владою або службовим становищем суддею під час здійснення правосуддя : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Львів, 2021. 234 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3734/1/boruusovskiy_d.pdf
- [4] Гриценко В. В. Криміналістична класифікація кримінальних правопорушень проти правосуддя. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2024. Т. 33. № 3. С. 256–266. DOI: 10.32631/vca.2024.3.22
- [5] Гусева В. О., Романаускас К. А. Механізм учинення злочинів у сфері надання професійної правничої допомоги. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2025. Т. 110. № 3. С. 131–140. DOI: 10.32631/v.2025.03.11
- [6] Христова Ю. Кримінально-правова протидія кримінальним правопорушенням проти правосуддя: сучасні виклики. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2 (121). С. 328–332. DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-333-341
- [7] Книженко С. О. Розслідування злочинів, що вчиняються службовими особами правоохоронних органів шляхом порушення порядку здійснення або забезпечення правосуддя. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. №30. Т. 2. С. 94–97. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnivs_2015_2_13
- [8] Микитюк С. В. Процесуальна діяльність слідчого Державного бюро розслідувань у кримінальному провадженні : дис. ... д-ра філософії : 081 «Право». Чернігів, 2024. 292 с. URL: <https://dspace.pau.edu.ua/handle/123456789/903>
- [9] Романаускас К. А. Основи методики розслідування надання завідомо неправдивих показань свідком і потерпілим : монографія / за заг. ред. В. О. Гусевої. Харків, 2024. 203 с.
- [10] Шепітько М. В. Тенденції розвитку кримінального законодавства України (на прикладі злочинів проти правосуддя). *Вісник Національної академії правових наук України*. 2020. № 27 (2). С. 174–189. DOI: 10.37635/jnalsu.27(2).2020.131-141
- [11] Шепітько М. В. Теоретико-методологічні засади формування системи протидії злочинам у сфері правосуддя : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 ; 12.00.09. Харків, 2018. 42 с. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/15385>
- [12] Шнипко О. С. Кримінально-правове дослідження злочину завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою (ст. 371 КК України) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2017. 282 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0418U003203>
- [13] Суп Є. Ю. Криміналістична характеристика кримінальних правопорушень проти правосуддя, що вчиняються професійними учасниками судочинства. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2025. № 1 (108). Ч. 1. С. 365–375. DOI: 10.32631/v.2025.1.30.

- [14] Тимофєєва Л. Ю. Кримінальні правопорушення проти правосуддя та деякі питання співвідношення із практикою ЄСПЛ. *Право та державне управління*. 2022. Т. 2. С. 141–146. DOI: 10.32840/pdu.2022.2.19
- [15] Воронцов А. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти правосуддя, які вчинюються службовими особами органів дізнання та досудового слідства : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2011. 269 с.
- [16] Затолочний В. С. Кримінальна відповідальність за завідомо незаконне затримання, привід, домашній арешт, тримання під вартою : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2022. 212 с. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2022/dissertation/20826/diszatolochniyvvs.pdf>

SUP Yevhen

PhD in Law, Doctoral Student of the National Scientific Center «Honor Professor M.S. Bokarius Forensic Science Institute»

61177, 8a Zolochivska St., Kharkiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6912-2157>;

ZOZULIA Yevhenii

Lecturer of the Department of Criminalistics, Forensic Science and Pre-Medical Care of the Kharkov National University of Internal Affairs

61000, 27 Lev Landau Ave., Kharkiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1444-0408>

Organization of the Investigation of Crimes Against Justice Committed by Professional Participants of the Judicial Proceedings

Abstract. The article presents a comprehensive theoretical and applied study of the features of the organization of the pre-trial investigation of crimes against justice committed by professional participants of the judicial proceedings. The forensically significant features of this category of criminal offenses are highlighted, including the special subject, the intellectual and documentary methods of commission, the increased level of latency, and active opposition to the investigation. The characteristic features of the mechanism of criminal activity and the trace picture, in which procedural documents and digital data dominate, are summarized, along with the need for an enhanced analytical component of proof and for logical and legal verification of formally lawful decisions for their illegal orientation. It is substantiated that the planning and organization of the investigation in such proceedings are of great importance, ensuring the manageability of the evidentiary process, the rational allocation of resources, compliance with reasonable deadlines, and the procedural stability of the obtained results. The article presents a multi-level model of investigation organization, combining the general system, management, methodological and tactical levels, and determines their practical significance for neutralizing the professional opposition of a special subject. The role of the prosecutor's office as a subject not only of procedural management but also of ensuring the legitimacy and impartiality of the investigation in the presence of risks of conflict of interest and corporate solidarity is outlined. Key organizational priorities that should be followed during the investigation are identified: specialization of investigators and formation of stable investigative groups; restriction of access to materials; strengthening of information security; analytical support; standardization of procedures for accounting, movement and storage of materials; effective interaction with operational-technical and expert units; internal quality control and deadlines.

Keywords: criminal justice; law enforcement agency; pre-trial investigation; prosecution; principle of organization.